

OKUL YÖNETİCİLERİNİN DAĞITIMCI LİDERLİK ÖZELLİKLERİ DISTRIBUTOR LEADERSHIP FEATURES OF SCHOOL MANAGERS

Celil BENDEŞ

MEB, sporcel38@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0004-1273-6215

Ayhan GÜNEBAKAN

MEB, kaangunbakan@gmail.com; ORCID ID: 0009-0004-8685-9840

Aytekin AKTEKİN

MEB, aytekinaktekin@gmail.com; ORCID ID: 0009-0006-0875-1142

Bestami KESİK

MEB, bestamikesik78@gmail.com; ORCID ID: 0009-0002-0851-0534

Hacer BOZKURT

MEB, dhbozkurt1@gmail.com; ORCID ID: 0009-0001-7764-3253

Ferit ÇAPAR

MEB, caparferit@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0001-7929-0949

ÖZET

Yapılan araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerin durumunun çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerdeki eğilimlerin benzerlikleri ve farklılıkların ortaya konması da amaçlanmıştır. Araştırmada model olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 19 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi yolu ile çözümlenmiştir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan lisansüstü çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu belirlenirken, en fazla yayınının 2019 yılında yapıldığı, çalışmaların tamamına yakınında nicel araştırma yöntemleri ve ilişkisel tarama deseninin tercih edildiği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada örneklem türü olarak basit seçkisiz ve tabakalı örnekleme türünün, örneklem büyüklüğü olarak 300-500 arası örneklem büyüklüğünün daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada veri toplama aracı olarak yoğun olarak ölçeklerin kullanıldığı çok az çalışmada görüşme formlarından yararlanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca veri kaynağı olarak yoğun olarak öğretmenlerden görüş alındığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul, yönetici, okul yöneticisi, liderlik, dağıtımçı liderlik

ABSTRACT

In the study, it was aimed to analyze the status of graduate theses on the distributed leadership characteristics of school administrators according to various variables. In addition, it was also aimed to reveal the similarities and differences of the tendencies in the graduate theses on the distributed leadership characteristics of school administrators. In the research, document analysis was preferred as a model. The sample of the research consists of 19 postgraduate theses determined by the criterion

sampling method, one of the purposive sampling methods. The data collected within the scope of the research were analyzed through content analysis.

In the study, it was determined that the majority of postgraduate studies on the topic of distributed leadership characteristics of school administrators were master's thesis, while the most publications were made in 2019, and it was determined that quantitative research methods and relational scanning design were preferred in almost all of the studies. In addition, in the study, it was determined that simple random and stratified sampling type as sample type and sample size between 300-500 were found to be higher. In addition, it was determined that interview forms were used in very few studies in which scales were used extensively as a data collection tool. In addition, it was determined that the opinions of the teachers were intensively received as a data source.

Keywords: School, administrator, school administrator, leadership, distributed leadership

1.GİRİŞ

Yönetim süreci, örgüt iş ve işleyişlerinin hangi temellerde ve nasıl yürütülmesi gerektiğinin belirlenmesini içermektedir. Bu anlayışla yöneticilerin temel görevleri de; insan ve madde kaynaklarının en etkili ve verimli şekilde kullanılmasını sağlamak ve yönetim ilke ve yöntemleri ile toplumsal değerleri göz önünde bulundurarak, örgütün gelişmesini olanaklı kılmak kapsamında ifade edilebilmektedir (Adeniyi, 2014).

Okul; kendisine özgü dinamikleri olan bir eğitim kurumu olma niteliği taşıdığından, okul yöneticiliği kavramı da eğitim yöneticiliğinden farklı bir kapsamda değerlendirilmektedir. Dolayısıyla da okul yöneticiliğine yönelik söz konusu edilen yeterlilik alanları ile eğitim yöneticiliğine yönelik söz konusu edilen yeterlilik alanları farklılık göstermektedir. Buna yönelik olarak da eğitim yöneticiliği ve okul yöneticiliği, örgütsel yapılanma içerisinde birbirinden farklı yönetim anlayışlarına göre yürütülmek durumundadır (Gürsel, 2013). Okul yöneticilerin liderlik özellikleri, liderlik davranışlarının ve yönetim yaklaşımlarının temel belirleyicisidir. Bu bağlamda okul yöneticilerin liderlik davranışları ve yönetim yaklaşımları; içerisinde yer aldıkları örgütün gereksinimleri ve özellikleri doğrultusunda ortaya çıkabildiği gibi, liderlik özellikleri doğrultusunda da şekillenmektedir (Shafique, Kalyar ve Ahmad, 2018).

Okul yöneticilerin liderlik özelliklerine göre değerlendirilmesi, yönetim yaklaşımlarının belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır. Okul yöneticilerin liderlik özelliklerinin ve yönetim yaklaşımlarının gereği gibi belirlenebilmesi ise, örgüt verimliliğinin artırılması bağlamında önemli görülmelidir (Latif, Majoka ve Khan, 2017). Zira örgüte uygun yönetim yaklaşımlarını benimseyebilen okul yöneticiler, örgüt çalışanlarının doğru işlerde değerlendirilebilmesini ve örgüt iş ve işleyişlerinin daha etkili, verimli ve zamanında yerine getirilmesini sağlayabilmektedirler.

Okul yöneticilerinin liderlik tarzları arasında değerlendirilebilen dağıtımçı liderlik; hiyerarşik yapılanmaya ve/veya örgütte görev yapılan pozisyona bağlı olmaksızın, liderliğin tüm örgüt bileşenlerine yayılması ve bu doğrultuda örgütteki toplam liderlik kapasitesinin artırılması bağlamında tanımlanabilmektedir (Baloğlu, 2016). Dağıtımçı liderlik; büyük resme ulaşabilmek için, bu resmi meydana getiren parçaların gereği gibi birleştirilmesini ifade eden liderlik yaklaşımı olarak değerlendirilebilmektedir (Yılmaz ve Turan, 2015). Dağıtımçı liderlik, farklılıkların yönetilmesini sağlamakta ve tek adam liderliğine karşı çıkılmasını öngörmektedir (Rabindarang, Bing ve Yin, 2014).

Dağıtımçı liderliğe sahip okul yöneticilerinin, uygun koşullar altında çoklu liderlik yaklaşımlarının uygulanabileceğini ve liderliğin romantik bir kahramanlık öyküsü olarak değerlendirilemeyeceğini düşünmeleri söz konusudur (Wahab, Hamid, Zainal ve Rafik, 2013). Dağıtımçı liderlik; tüm paydaşların karar alma sürecine etkin katılımlarına önem verilen, esnek

yaklaşımların temel alındığı ve otorite baskısı olmadan hareket edebilen çalışma ekipleri kurulmasına yönelik düzenlemelerde bulunulan liderlik tarzı olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım, 2017). Bir başka tanımlama kapsamında dağıtımçı liderlik; örgütsel iş ve işleyişlerin “yöneticilik” anlayışıyla değil, “lider” anlayışıyla yürütülmesine önem verilen ve çalışma ortamında ortaya konulan emeğin tüm paydaşlara ait olduğunun kabul edildiği liderlik tarzı olarak ifade edilmektedir (Özdemir, 2012). Okul yöneticiliği bağlamında ise dağıtımçı liderlik kavramı; okulun işleyişinde görev ve rol üstlenen idari personel, destek personeli, öğretmenler, veliler ve öğrenciler kapsamındaki tüm paydaşlar arasında koordinasyon ve etkili iletişim kurulmasına önem verilen liderlik olarak tanımlanmaktadır (Arabacı, Karabatak ve Polat, 2016).

Dağıtımçı liderliğin söz konusu olduğu örgütlerde; liderlik, formal bir otorite şekli ya da örgüt üyeleri arasında hâkim olan ast-üst ilişkilerine endeksli değerlendirilmemekte ve bilakis örgütte birden fazla lider olabileceği anlayışıyla hareket edilmektedir (Spillane, 2005). Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda da; birden fazla liderin bulunduğu, formal ve informal liderlik yaklaşımlarının örgüt üyeleri arasında bölüşüldüğü ve etkileşime dayalı liderliğin hâkim kılındığı örgütlerde, dağıtımçı liderlik anlayışıyla hareket edildiği bulgulanmıştır (Spillane, Halverson ve Diamond, 2004; Harris, 2007; Harris ve Spillane, 2008).

Dağıtımçı liderler; sadece kendi bilgi ve beceri düzeylerine, yeteneklerine ve potansiyellerine endeksli olarak örgütü yönetmemekte ve tüm örgüt paydaşlarının etkili iletişiminde önem vermektedirler. Bununla birlikte dağıtımçı liderlik için söz konusu edilen bu hususlar, aynı zamanda dağıtımçı liderliğin dezavantajları kapsamında değerlendirilmektedir. Zira dağıtımçı liderliğe ilişkin ifade edilen bu özelliklerin; lider olmayı sağlamaktan ziyade, örgütün tüm paydaşlarının örgüt yararı için etkin çalışmalarını ifade eden hususlar olduğu belirtilmektedir (Spillane, Halverson ve Diamond, 2004). Bu bağlamda da dağıtımçı liderlik ile liderin etkinliğinin ve yetkinliğinin ortaya konulmadığı ve bilakis lideri izleyenlerin sorunları çözümlenmelerinin çok daha önemli görüldüğü ifade edilmektedir (Şahin, Uğur, Dinçel, Balıkcı ve Karadağ, 2014).

Sonuç olarak dağıtımçı liderlik; bütünsel bir yaklaşımın benimsenmesi doğrultusunda, bütünü oluşturan parçaların ya da örgütsel bütünlüğü meydana getiren iş ve işleyişlerin tüm örgüt paydaşları arasında dağıtılması gerektiği anlayışına dayanmakta ve bu anlayışla hareket edilmesinin de, örgüt açısından daha verimli sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı varsayımıyla temellendirilmektedir (Yılmaz ve Turan, 2015). Dolayısıyla da okul yöneticiliği bağlamında da dağıtımçı liderler; okulun tüm paydaşlarını yönetim süreçlerine dâhil etmeye önem vermekte ve liderlik yaklaşımları sergilemekten ziyade, tüm paydaşlarla etkileşim ve iletişim içerisinde olunması anlayışıyla hareket etmektedirler. Bu anlayışla da dağıtımçı liderliği benimseyen okul yöneticileri, sosyal ilişkilerin liderlikten daha önemli olduğunu düşünmektedirler (Baloglu, 2016).

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerin durumunun çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın belirlenen amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler yayın türlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?
2. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler yayın yıllarına göre nasıl dağılım göstermektedir?
3. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemlere göre nasıl dağılım göstermektedir?
4. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma desenlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?

5. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, kullanılan örneklem türlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?
6. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, örneklem büyüklüklerine göre nasıl dağılım göstermektedir?
7. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, veri kaynaklarına göre nasıl dağılım göstermektedir?
8. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, veri toplama araçlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?
9. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, araştırma sonuçlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Türkiye’de 2023 yılına kadar dağıtımçı liderlik terimi ile taranan lisansüstü tez çalışmaları, doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman incelemesi bir olayın belli zamanlardaki ya da zaman içerisinde geçirdiği değişimlerin açıklanmasıyla ilgilidir. Belirli bir amaca hizmet eder, çalışma alanına bilgi sağlar ve belirli olayları açıklar (Best ve Kahn, 2017).

2.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekle yöntemi esas alınarak seçilen 19 lisansüstü çalışma oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda uygun yayınlara erişebilmek ve farklı disiplinlerde yayınlanan çalışmaları kapsam dışında tutabilmek için bu yöntemle başvurulmuştur. Bu yöntemde belirlenen ölçütler şu şekildedir:

- “Dağıtımçı Liderlik” terimlerini içermesi,
- Eğitim-öğretim konu alanında,
- Türkçe dilinde,
- Erişim izni olması.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiş. Sonrasında benzer çalışmalardan yararlanarak Microsoft Word dosyasında bu araştırmanın problemlerine göre on kategoriden oluşan bir tablo oluşturulmuş. Bu kategoriler şu şekildedir:

- Yayın türü,
- Yayın yılı
- Kullanılan yöntem,
- Araştırma deseni,
- Örneklem türü,
- Örneklem büyüklüğü,
- Veri kaynakları,
- Veri toplama araçları,
- Araştırma sonuçları.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada incelenecek tezlerin belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup çalışmalarda şu ölçütler dikkate alınmıştır:

- ✓ YÖK Tez Merkezi veri tabanında yer alıyor olması,
- ✓ “Dağıtımçı Liderlik” terimlerinin içeren çalışmalar olması,
- ✓ Eğitim-Öğretim konu alanında olması,
- ✓ Kullanılan tezlerin tam metinlerinin erişim izni olması.
- ✓ Türkçe dilinde yayımlanması,

Bu kapsamda son tarama işlemi 1 Ağustos 2023 tarihine kadar yapılmış ve araştırma bulguları bu ölçütleri sağlayan 20 lisansüstü tezdten elde edilmiştir. Bu tezlerden biri dil olarak Türkçe girilmesine rağmen içeriği İngilizce olması nedeni ile araştırma dışında tutulmuştur. Geriye kalan 19 çalışma ile veriler raporlanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmada, toplanan verilerin incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile araştırma sorularına karşılık gelen veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Burada gerçekleştirilen olay, benzer verileri belirli terimler ve temalar etrafında bir araya toplamak sonrasında bunları anlaşılır olması için organize edip yorumlamak ve en sonunda okuyucuya sunmak (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Elde edilen verilerin incelenmesinde araştırma sorularına göre oluşturulan kategoriler, sonrasında bu kategorilere göre frekanslar ve yüzdeler hesaplanmış ve en sonunda hesaplanan bu değerlere göre veriler yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.BULGULAR

3.1. Yayın Türlerine Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler yayın türlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Yayın Türüne Göre Dağılımı

Yayın Türü	f	%
Yüksek Lisans	17	89,47
Doktora	2	10,53

Tablo 1 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %89,47’sinin yüksek lisans, %10,53’ünün ise doktora tezi olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek lisans tezlerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir.

3.2. Yayın Yıllarına Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler yayın yıllarına göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Yayın Yılı	f	%
2023	1	5,26
2022	2	10,53
2021	3	15,79
2020	1	5,26
2019	4	21,05
2018	2	10,53
2016	1	5,26
2015	3	15,79
2014	2	10,53

Tablo 2 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %5,26'sının 2023'te (f=1), %10,53'ünün 2022'de (f=2), %15,79'unun 2021'de (f=3), %5,26'sının 2020'de (f=1), %21,05'inin 2019'da (f=4), %10,53'ünün 2018'de (f=2), %5,26'sının 2016'da (f=1), %15,79'unun 2015'te (f=3), %10,53'ünün 2014'te (f=2), yapıldığı görülmektedir. En fazla tezin 2019 yılında yayınlandığı görülmektedir.

3.3. Tezlerde Kullanılan Yöntemlere Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemlere göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılım

Araştırma Yöntemleri	f	%
Nicel	16	84,21
Nitel	2	10,53
Karma	1	5,26

Tablo 3 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %84,21'inin nicel araştırma (f=16), %10,53'ünün nitel (f=2), %5,26'sının ise karma araştırma (f=1) yöntemleri ile yürütüldüğü görülmektedir.

3.4. Tezlerde Kullanılan Araştırma Desenlerine Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma desenlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Desenlerine Göre Dağılım

Araştırma Desenleri	f	%
İlişkisel tarama	14	73,69
Tarama	2	10,53
Olgu Bilim	1	5,26
Durum Çalışması	1	5,26
Açıklayıcı Sıralı Desen	1	5,26

Tablo 4 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %73,69’unda ilişkisel tarama (f=14), %10,53’ünde genel tarama modeli, %5,26’sında olgu bilim deseni (f=1), %5,26’sında durum çalışması (f=1), %5,26’sında karma yöntem tasarımlarından açıklayıcı sıralı desenin (f=1) tercih edildiği belirlenmiştir.

3.5. Tezlerde Kullanılan Örneklem Türlerine Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, kullanılan örneklem türlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Örneklem Türlerine Göre Dağılım

Örneklem Türü	f	%
Basit Seçkisiz	5	26,32
Tabakalı Örneklem	4	21,05
Oranlı/Oransız Küme Örneklem	3	15,79
Uygun Örneklem	2	10,53
Kolay Ulaşılabilir	1	5,26
Maksimum Çeşitlilik	1	5,26
Kartopu Örneklem	1	5,26
Evrenin Tamamı	1	5,26
Belirtilmemiş	1	5,26

Tablo 5 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %26,32’sinde basit seçkisiz (f=5), %21,05’inde tabakalı örneklem (f=4), %15,79’unda oranlı/oransız küme örneklem (f=3), %10,53’ünde uygun örneklem (f=2), %5,26’sında kolay ulaşılabilir (f=1), %5,26’sında maksimum çeşitlilik örneklem (f=1), %5,26’sında kartopu örneklem (f=1) tercih edilmiştir. İncelenen çalışmaların %5,26’sında örneklem alınmamış olup evrenin tamamına ulaşılırken, yine %5,26’sında tercih edilen örneklemin belirtilmediği görülmektedir.

3.6. Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Ait Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, örneklem büyüklüklerine göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Lisansüstü Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Örneklem Büyüklükleri	f	%
100 ve altı	2	10,53
101-300	4	21,05
301-500	8	42,10
501 ve üstü	5	26,32

Tablo 6 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların % 10,53'ünde 100 ve altı (f=2), %21,05'inde 101-300 (f=4), % 42,10'unda 301-500 (f=8), % 26,32'sinde 501-1000 (f=5) örneklem büyüklüğü ile yapıldığı görülmektedir.

3.7. Tezlerin Veri Kaynaklarına Ait Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, veri kaynaklarına göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Veri Kaynaklarına Göre Dağılımı

Veri Kaynakları	f	%
Öğretmen	18	89,48
Okul Yöneticisi	1	5,26
Araştırma Görevlisi	1	5,26

22

Tablo 7 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların % 89,48'inde veri kaynağı olarak öğretmenlerin (f=18), %5,26'sında okul yöneticileri (f=1), benzer şekilde %5,26'sında ise araştırma görevlileri (f=1) veri kaynağı olarak tercih edildiği belirlenmiştir.

3.8. Tezlerdeki Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımcı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, veri toplama araçlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	f	%
Ölçek	17	89,47
Görüşme Formu	3	15,79

Tablo 8 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların %89,47'sinde veri toplama aracı olarak ölçeklerden (f=17) yararlanıldığı, %15,79'unda ise görüşme formları (f=3) kullanılmıştır.

3.9. Tezlerde Ulaşılan Sonuçlara Ait Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi olan “Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özelliklerini konu alan lisansüstü tezler, araştırma sonuçlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?” kapsamında elde edilen veriler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Tezlerin Genel Sonuçları

Temalar	Tezlerin Genel Sonuçları	F
İlişki	Örgütsel destek	1
	Okul aile bağlantısı	1
	Güç kaynakları	1
	Örgüt iklimi	1
	Örgütsel mutluluk	1
	Sinerjik iklim	1
	Okula bağlılık	1
	Mesleki topluluk	1
	Ortak karar alma	1
	Okulların etkililiği	1
	Örgütsel güven	1
	Akademik iyimserlik	1
	Örgütsel bağlılık	2
	Okul başarısı	1
	Motivasyon	1
	Yaratıcılık	1
	İş doyumu	1
	Örgütsel adanmışlık	1

Tablo 9 incelendiğinde, okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların sonuçlarından oluşan veriler “İlişki” Teması altında toplanmıştır. “İlişki” teması altında 18 değişkenin okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri ilişkili olduğu belirlenmiştir.

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu alan çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans çalışması olduğu belirlenmiştir. Bu durumun nedeni olarak ülkemizde yüksek lisans programı sayısının fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca bu durumun oluşmasında yüksek lisans program sayısının fazlalığı ile paralel doktora göre yüksek lisansta daha fazla öğrencinin öğrenim görmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmaların en fazla 2019 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmaların yarısından fazlasının

son 5 yılda yayınlandığı belirlenmiştir. Bu durumun oluşması son yıllarda üniversite bünyelerinde açılan lisansüstü program sayılarında artıştan kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Bunun yanında nitel araştırma yöntemlerinin ve karma yöntem temelli araştırmaların sayısının sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri temelinde yayınlarda kullanılan yöntemlerin bir alanda yoğunlaştığını ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda nicel araştırma desenlerinde ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri ile ilgili çalışmalarda araştırma deseni bağlamında çeşitliliğin olduğu söylenemez. Belli desenlerde yığılmaların olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmalarda daha çok basit seçkisiz ve tabakalı örnekleme türlerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Bu sonuçların yanında seçkisiz diğer örnekle türlerinin kullanıldığı da belirlenmiştir. Yapılan çalışma bağlamında seçkisiz olarak örneklemlerin belirlendiği çalışma sayılarının ön planda olduğu söylenebilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmalarda en fazla örneklem büyüklüğünün 301-500 aralığında olduğu belirlenmiştir. Bu aralıktaki örneklem büyüklüğünün daha yoğun tercih edildiği belirlenmiştir. Bu durumun çok yüksek veya çok az olmayan bir örneklem aralığı olan 300 üzeri örnekleme ulaşmanın araştırmacılar tarafından daha ulaşılabilir bir örneklem büyüklüğü olduğunu gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmaların tamamına yakınında öğretmenlerden veri toplandığı belirlenmiştir. Tezlerde yoğun olarak okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri öğretmenleri görüşleri ile değerlendirilmiştir.

Araştırmada okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik özellikleri konu başlığında yapılan çalışmalarda nicel araştırmalarda çokça tercih edilen ölçeklerden yararlanıldığı belirlenmiştir. Bu durum ulusal alanyazında araştırmacılar tarafından çokça tercih edilen bir durum olduğu söylenebilir. Ayrıca dağıtımçı liderliği ölçecek ölçeklerin alanyazında mevcut olmasının da bu durumun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Günümüz eğitim sistemlerinde okul yöneticiliğinin sosyal, mesleki, akademik, bilimsel ve teknik birçok yetkinliğe sahip olunmasını gerektirdiği görülmektedir. Bununla birlikte okul yöneticilerinden, söz konusu edilen bu yetkinliklere yönelik görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri de beklenmektedir. Bu kapsamda okul yöneticilerinin; okul iş ve işleyişlerini yönetmek ve koordine etmek, denetlemek ve kontrol sağlamak bağlamında, özde tek bir bireyin liderliği ile yürütülemeyecek birçok görev ve sorumluluğu yerine getirmeleri gerekmektedir (Storey, 2007; Schechter ve Atarchi, 2013). Söz konusu edilen bu belirlemelere bağlı olarak liderlik anlayışıyla hareket edebilen okul yöneticilerinin; söz konusu edilen okul iş ve işleyişlerini yönetmek ve koordine etmek, denetlemek ve kontrol sağlamak kapsamındaki görev ve sorumluluklarını, ilgili okul paydaşlarına paylaşımak doğrultusunda hem görev hem de sorumluluk paylaşımı yapmak doğrultusunda okul etkililiğini artırabilmektedirler (Duyar, Gümüş ve Bellibaş, 2013; Akyürek, 2022).

Dağıtımçı liderlik; tek bir bireyin ya da liderin yetersiz kaldığı durumlarda, örgütsel iş ve işleyişlerin gereği gibi yürütülebilmesini sağlamak açısından önem taşımaktadır. Konu ile ilgili araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda; eğitim örgütlerinde dağıtımçı liderlik

davranışlarına yer verilmesinin, öğretmen motivasyonunu, iş doyumunu ve verimliliğini ve okul etkililiğini artırdığı belirlenmektedir (Kıranlı, 2013; Hairon ve Goh, 2015; Ereş ve Akyürek, 2016).

Dağıtımçı liderlik, 21. yüzyıl okullarına ilişkin en etkin liderlik tarzı olarak değerlendirilmektedir. Zira dağıtımçı liderlik yaklaşımlarının sergilendiği okullarda; iş bölümü artırılabilen, sadece akademik açıdan değil sportif, bilimsel ve kültürel açıdan okulların gelişmesi sağlanabilmekte ve genel olarak da tüm okul paydaşlarının gelişimine önem verilmektedir (Kondakçı vd., 2016).

Dağıtımçı liderlik yaklaşımlarının sergilendiği okullarda; liderlik rolleri sadece okul yöneticilerine ilişkin düşünülmemekte ve bilakis tüm öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin ve okulun diğer paydaşlarının liderlik davranışlarını paylaşmaları öngörülmektedir (Özdemir, Karadağ ve Kılınç, 2013; Özdemir ve Demircioğlu, 2015). Dağıtımçı liderlik davranışlarının sergilendiği okullarda; liderlik rollerinin tüm okul paydaşlarına ilişkin düşünülmesi, paydaşların okula ilişkin aidiyet duygusunun gelişmesini sağlamaktadır. Paydaşların aidiyet duygusunun gelişmesi ise, görev ve sorumluluklarını gereği yerine getirmeye yönelik motivasyon düzeylerini artırmaktadır (Taymaz, 2019).

Konu ile ilgili araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda da; okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik davranışları sergilemelerinin, öğretmenlerin motivasyon, verimlilik ve performans düzeylerini artırdığı bulgulanmıştır (Taşdan ve Oğuz, 2013; Şahin ve Sarıdemir, 2017; Uçar ve Dağlı, 2017; Sevim, 2021; Çomak, 2021).

Araştırmada ulaşıma sonuçlar dikkate alınarak şu öneriler sunulmuştur:

- Okul müdürlerinin dağıtımçı liderlik özelliklerinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim, seminer almaları hatta mümkünse lisans üstü eğitim almaları için gerekli destek sağlanmalı ve ortam oluşturulmalıdır.
- Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik davranışları sergilemelerinin okul etkililiğini artırması göz önünde bulundurularak; öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında ya da eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitim alan öğrencilere, dağıtımçı liderlik ile ilgili ders içerikleri aktarılması önerilmektedir.
- Araştırma sonuçlarına göre küçük okullarda görev yapan öğretmenlerin okul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışlarına ilişkin algıları, büyük okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha olumludur. Buna göre büyük okullarda görev yapan öğretmenlerin algısını değiştirmek için yönetici, veli, öğrenci ve öğretmen iş birliği sağlanarak çalışmalar yapılmalıdır.
- Lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin dağıtımçı liderlik ile ilgili algıları lisans üstü eğitim almayan öğretmenlere göre olumludur. Bu farklılığın giderilmesi için diğer öğretmenlere de alanlarında uzmanlaşacakları eğitimi almaları için fırsatlar sunulmalıdır.
- Okul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışlarını ne kadar uyguladığına dair farklı kademelerde ve okul türlerinde araştırmalar yapılabilir.
- Konu ile ilgili araştırmaların; okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik davranışlarının, farklı değişkenlere bağlı olarak ve öğretmenler üzerindeki etkilerinin farklı boyutunda incelenmesi önerilmektedir.
- Konu ile ilgili araştırmaların ayrıca; sadece okul yöneticileri ve öğretmenler örneğinde değil, öğrenciler ve veliler ile diğer okul paydaşları kapsamında incelenmesi ile dağıtımçı liderliğin çok daha geniş boyutlarda incelenmesi önerilmektedir. Paydaşlar ile iletişim kurulup , iş birliği yapılabilir.
- Erkek öğretmenlerin dağıtımçı liderlik ile ilgili işbirliği , destekleme ve denetleme alt başlıklarında algıları kadın öğretmenlere göre daha olumludur. Cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan bu farklılık gelecekteki araştırmacılar tarafından araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adeniye, W. O. (2014). Personality traits and administrative effectiveness of secondary school principals in southwestern nigeria. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1(8), 198-206.
- Akyürek, M. İ. (2022). Dağıtımçı liderlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(234), 1553-1566.
- Arabacı, İ. B., Karabatak, S. ve Polat, H. (2016). Ortaöğretim okulu yöneticilerinin dağıtımçı liderlik rollerine ilişkin öğretmen algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1015-1032.
- Baloğlu, N. (2016). Okul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1858-1866.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. Köksal, O.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çomak, M. (2021). *Okul yöneticilerinin dağıtımçı liderlik uygulama becerileri ile örgüt iklimi arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Duyar, İ., Gümüş, S. ve Bellibaş, M. Ş. (2013). Multilevel analysis of teacher work attitudes: the influence of principal leadership and teacher collaboration. *International Journal of Educational Management*, 27(7), 700-719.
- Ereş, F. ve Akyürek, M. İ. (2016). İlkokul müdürlerinin dağıtılmış liderlik davranışları ile öğretmenlerin iş doyumunu algıları arasındaki ilişki düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 427-449.
- Gürsel, M. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (kavramlar, süreçler ve uygulamalar)*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Hairon, S., & Goh, J. W. P. (2015). Pursuing the elusive construct of distributed leadership: is the search over? *Educational Management Administration & Leadership*, 43(5), 693-718.
- Harris, A. (2007). Distributed leadership: Conceptual confusion and empirical reticence. *International Journal of Leadership in Education*, 10(3), 315-325.
- Harris, A., & Spillane, J. P. (2008). Distributed leadership through the looking glass. *Management in Education*, 22(1), 31-34.
- Kıranlı, S. (2013). Teachers' and school administrators' perceptions and expectations on teacher leadership. *International Journal of Instruction*, 6(1), 179-194.
- Kondağcı, Y., Zayim, M., Beycioğlu, K., Sincar, M., & Uğurlu, C. T. (2016). The mediating roles of internal context variables in the relationship between distributed leadership perceptions and continuous change behaviours of public school teachers. *Educational Studies*, 42(49), 410-426.
- Latif, H., Majoka, M. I., & Khan, M. I. (2017). Emotional intelligence and job performance of high school female teachers. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 32(2), 333-351.
- Özdemir, M. (2012). Dağıtımçı liderlik envanteri'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18(4), 575-598.
- Özdemir, M. ve Demircioğlu, E. (2015). Distributed leadership and contract relations: evidence from Turkish high schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(6), 918-938.

- Özdemir, S., Karadağ, N. ve Kılınç, A. Ç. (2013). Öğrenen örgütlerde liderlik: okul müdürleri üzerine nitel bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 17-34.
- Rabindarang, S., Bing, K. W., & Yin, K. Y. (2014). The influence of distibuted leadership on job stres in technical and vocational education. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(1), 490-499.
- Schechter, C., & Atarchi, L. (2013). The meaning and measure of organizational learning mechanisms in secondary schools. *Educational Administration Quarterly*, 50, 577-609.
- Sevim, H. İ. (2021). *Okullardaki dağıtımçı liderlik ile örgütsel mutluluk ve sinerjik iklim arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Shafique, I., Kalyar, M. N., & Ahmad, B. (2018). The nexus of ethical leadership, job performance, and turnover intention: *The Mediating Role of Job Satisfaction*. *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 16(1), 71-87.
- Spillane, J. P. (2005). Distributed leadership. *The Educational Forum*, 69(2), 143-150.
- Spillane, J. P., Halverson, R., & Diamond, J. B. (2004). Towards a theory of leadership practice: a distributed perspective. *Journal of Curriculum Studies*, 36(1), 3-34.
- Storey, A. (2007). The problem of distributed leadership in schools. *School Leadership & Management: Formerly School Organisation*, 24(3), 249-265.
- Şahin, F. Y. ve Sarıdemir, T. (2017). Okul müdürlerinin liderlik stillerine göre öğretmenlerin yaşam doyumlarının ve evlilik doyumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 391-425.
- Şahin, M., Uğur, C., Dinçel, S., Balıkçı, A. ve Karadağ, E. (2014). Dağıtımçı liderlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, dil geçerliği ve ön psikometrik incelenmesi. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 3(2), 19-30.
- Taşdan, M. ve Oğuz, E. (2013). İlköğretim öğretmenleri için dağıtımçı liderlik ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 103-124.
- Taymaz, H. (2019). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uçar, R. ve Dağlı, A. (2017). İlkokul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları ile öğretmenlerin motivasyon ve yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 198-216.
- Wahab, J. A., Hamid, A. H. A., Zainal, S., & Rafik, M.F.M. (2013). The relationship between headteachers' distributed leadership practices and teachers' motivation innational primary schools. *Asian Social Science*, 9(16), 161-167.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2017). Dağıtımçı liderlik: Kavramsal bir çerçeve. *International Journal of Field Education*, 3(2), 18-25.
- Yılmaz, D. ve Turan, S. (2015). Dağıtılmış liderliğin okullardaki görünümü: Bir yapısal eşitlik modelleme çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 21(1), 93-126.